

The Lived Experience of Teachers of Rural Multi-Grade Schools on the Factors of Aggression of Primary School Students

Masoud Baghbani^{1*}, Ramin Habibikaleybar², Abolfazl Farid³

1 PhD student in Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Shahid Madani University of Azerbaijan, Tabriz, Iran

2 Professor of Educational Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shahid Madani University of Azerbaijan, Tabriz, Iran

3 Associate Professor of Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Shahid Madani University of Azarbanjan, Tabriz, Iran

* Corresponding author: m.baghbani711@yahoo.com

Received: 2024-04-24

Accepted: 2024-06-19

Abstract

Purpose: The present study was conducted with the aim of investigating the lived experience of rural multi-grade school teachers on the factors of aggression among primary school students. The present study was of a qualitative type and based on a phenomenological approach. **Method:** In this study, 20 primary school teachers from multi-grade rural schools who were teaching in 1402-1401 were selected by purposive sampling method. The data was collected using semi-structured interviews, and for data analysis, Smith's phenomenological method was used, during which 5 main themes and 27 sub-themes were extracted from the data. **Findings:** The findings showed that in the definition of aggression, examples of aggressive behavior and underlying causes of aggression are aligned with the background, but different results were seen in relation to teachers' performance against aggression; According to the personal style of the rules in the classroom, teachers use different methods against aggression, including talking and preaching, anger and showing anger, corporal punishment, referring to the school principal, applying behavior modification techniques, referring to The counselor used to call parents to school, remind them of disciplinary rules, and use the scoring mechanism to create a friendly atmosphere.

Keywords: Lived experience, aggression, student

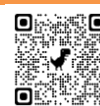
© 2019 Journal of New Approach to Children's Education (JNACE)

This work is published under CC BY-NC 4.0 license.

© 2022 The Authors.

How to Cite This Article: Baghbani, M & et al. (2024). The Lived Experience of Teachers of Rural Multi-Grade Schools on the Factors of Aggression of Primary School Students. *JNACE*, 6(1): 97-110.

تجربه ی زیسته ی معلمان مدارس چندپایه روستایی از عوامل پرخاشگری دانش آموزان ابتدایی

مسعود باغبانی^{۱*}، رامین حبیبی کلپیر^۲، ابوالفضل فرید^۳

^۱ دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران
^۲ استاد روانشناسی تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران
^۳ دانشیار روانشناسی تربیتی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران
 * نویسنده مسئول: m.baghani711@yahoo.com

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۳/۳۰

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۲/۰۵

چکیده

هدف: پژوهش حاضر باهدف بررسی تجربه زیسته ی معلمان مدارس چندپایه روستایی از عوامل پرخاشگری دانش آموزان ابتدایی انجام گرفت. مطالعه حاضر از نوع کیفی و مبتنی بر رویکرد پدیدار شناسی بود. روش: در این مطالعه ۲۰ معلم دوره ابتدایی از مدارس چند پایه روستایی که در سال ۱۴۰۱-۱۴۰۲ مشغول به تدریس بودند به روش نمونه گیری هدفمند انتخاب شدند. داده ها با استفاده از مصاحبه نیمه ساختار یافته گردآوری شد، و برای تجزیه و تحلیل داده ها از روش پدیدارشناسی اسمیت استفاده شد؛ که طی آن ۵ مضمون اصلی و ۲۷ مضمون فرعی از داده ها استخراج گردید. یافته ها: یافته ها نشان داد که در تعریف پرخاشگری، مصادیق رفتار پرخاشگری و علت های زمینه ساز پرخاشگری با پیشینه همسویی وجود دارد، اما در رابطه با عملکرد معلمان در برابر پرخاشگری نتایج متفاوتی دیده شد؛ معلمان بنا بر سبک شخصی قوانینی که در کلاس دایر می کنند از روش های مختلفی در برابر پرخاشگری، از جمله صحبت کردن و موعظه، عصبانیت و نشان دادن خشم، تنبیه بدنی، ارجاع به مدیر مدرسه، به کارگیری تکنیک های اصلاح رفتار، ارجاع به مشاور، فراخواندن والدین به مدرسه، یادآوری قوانین انضباطی و استفاده از مکانیزم نمره دهی، ایجاد یک فضای صمیمی استفاده می کردند.

واژگان کلیدی: تجربه زیسته، پرخاشگری، دانش آموز

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان محفوظ است.

شیوه استناد به این مقاله: باغبانی، مسعود و همکاران. (۱۴۰۳) تجربه ی زیسته ی معلمان مدارس چندپایه روستایی از عوامل پرخاشگری دانش آموزان ابتدایی. فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان، ۶(۱): ۹۷-۱۱۰.

مقدمه

دانش آموزان اغلب مهارت های حل مسئله ناقصی دارند. این ویژگی زمانی آشکارتر می شود که یک مدیر از یک دانش آموز می پرسد، "به جز ضربه زدن و آزار و اذیت بقیه چه کار دیگری بلدی؟" و در پاسخ نگاهی خالی و شانه بالا انداختن دریافت می کند. دانش آموزانی که دارای ناتوانی های عاطفی هستند یا فاقد توانایی شناختی همسالان معمولی خود هستند، در معرض خطر بیشتری برای نشان دادن پرخاشگری و واکنشی هستند، به ویژه

یکی از پدیده هایی چند عاملی که مدارس به صورت جهان شمول با آن درگیر هستند، پرخاشگری دانش آموزان می باشد. پرخاشگری واکنشی اغلب بسیار هیجانی است و اغلب نتیجه پردازش شناختی مغرضانه یا ناقص است. بخشی از دانش آموزان پرخاشگر بسیار واکنش پذیر تمایل دارند که برآمدگی ها، نگاه ها و سایر تعاملات را به عنوان خصمانه درک کنند. علاوه بر این، این

زده می شود که سالانه ۲۴۶ میلیون کودک و نوجوان در سراسر جهان در معرض نوعی پرخاشگری مدرسه قرار می گیرند. همچنین علل ریشه ای خشونت در مدرسه شامل جنسیت و هنجارهای اجتماعی و عوامل ساختاری و زمینه ای گسترده تر مانند نابرابری درآمد، محرومیت، به حاشیه رانده شدن و تعارض است (UNESCO, 2011).

از میان بسیاری از رفتارهای خودکنترلی که فرد باید در طول زندگی بیاموزد، شاید هیچ یک به اندازه پرخاشگری اهمیت نداشته باشد، زیرا عدم توانایی در کنترل پرخاشگری باعث تحمیل هزینه های بسیاری بر فرد، در موقعیت های مختلف زندگی می شود (Connor, 2012). پرخاشگری معمولاً غیر عاطفی و متمرکز بر دستیابی به هدفی است، به عنوان مثال، یک قلدر خواهان تایید همسالان و تسلیم قربانی است (Leschied & et al, 2010). بعضی ها معتقدند که پرخاشگری در فرهنگ جامعه نهفته است. در دوران کودکی و نوجوانی درونی می شود و در موقعیت های مختلفی در طول زندگی ظاهر می شود. پرخاشگری پدیده جدیدی در جامعه نیست اما بررسی آمار و مطالعات نشان می دهد که در چند دهه اخیر خشم و پرخاشگری افزایش یافته است و شواهد تجربی آثار مخرب خشم را در روابط انسانی نشان داده اند (Van der Merwe & et al, 2015). دانش آموزی که به هر دلیلی در فضای آموزشی تحت پرخاشگری لفظی ویا فیزیکی قرار می گیرد، علاوه بر احساس ناامنی و بیزاری از مدرسه با اثرات مخرب این پدیده در طول زندگی نیز مواجه می شود؛ به نحوی که ممکن است در آینده زمانی که تشکیل خانواده می دهد و مسئولیت هایی که بر عهده می گیرد رابطه ای نا سالم و غیر نرمال با دیگران برقرار کرده و ممکن است پرخاشگری را از نسلی به نسل دیگر انتقال دهد (Malonda & et al, 2019). همچنین پیامدهای پرخاشگری و خشونت در مدرسه که اهداف تحصیلی مدرسه را بر هم می زند شامل اجتناب از مدرسه، ترس، عدم تمرکز، افسردگی و اضطراب اجتماعی است.

بدون شک آموزش و یادگیری تنها در محیطی می تواند موفق باشد که عاری از ترس، پرخاشگری، ناامنی باشد. رفتار پرخاشگرانه دانش آموزان عامل و مانع اصلی یادگیری صحیح دانش آموزان در مقطع ابتدایی است (ul Kashif & et al, 2022) در مدارس همه روزه دانش آموزانی مشاهده می شوند که به علت زد و خورد، دعوا و رفتارهای پرخاشگرانه تنبیه انضباطی می شوند. دانش آموزان پرخاشگر معمولاً قدرت مهار رفتار خود را ندارند، آداب و رسوم و اخلاق جامعه ای را که در آن زندگی میکنند زیر پا می گذارند، در اغلب موارد با والدین خود و مسئولین مدرسه درگیری پیدا می کنند و حرکات آن ها گاهی

زمانی که قبلاً از شکست تحصیلی و اجتماعی ناامید شده اند (Larson, 2022). پرخاشگری به عنوان یک مسئله ی قابل وصف در اجتماع در بسیاری از کشورها مطرح می باشد و یک مشکل فزاینده در مدارس است که بیشتر دانش آموزان از این عامل آسیب پذیر هستند بعلاوه پرخاشگری در مدارس به یک موضوع جدی اجتماعی تبدیل شده است (Suh, 2019).

رفتار پرخاشگرانه یک تعامل اجتماعی فردی یا جمعی است که در آن فرد پرخاشگر به قصد آسیب رساندن رفتار میکند. بعلاوه رفتار پرخاشگرانه باعث آسیب جسمی و عاطفی کودکان می شود (ul Kashif & et al, 2022). به عبارت دیگر، پرخاشگری ارتکاب هرگونه رفتار کلامی و غیرکلامی است که به صورت مستقیم یا غیر مستقیم به قصد آزار جسمی و روانی دیگران صورت می گیرد (Moher, 2018). پرخاشگری و خشونت زمانی روی می دهد که تعادل بین تکانه ها و کنترل درونی درهم می شکند. هرگونه شرایطی که افزایش تکانه های پرخاشگری را در زمینه کاهش کنترل فراهم سازد ممکن است منجر به بروز خشونت شود و به هرگونه اقدام پرخاشگرانه از نوع بدنی، اجتماعی، اقتصادی و روانی که فرد در جهت پیشبرد امیال و خواست های خود، بدون توجه به تمایل و خواسته های دیگری استفاده کند، پرخاشگری گفته می شود (قادر پور، مرتضی نژاد، ۱۴۰۰). تعریف کلی که در رابطه با پرخاشگری وجود دارد تعریف سازمان بهداشت جهانی (WHO) است، طبق این تعریف خشونت به عنوان استفاده عمدی از زور یا قدرت فیزیکی تهدید آمیز یا واقعی که علیه خود یا شخص دیگری یا علیه گروه، جامعه که منجر به جراحت و مرگ یا آسیب روانی، رشدی یا محرومیت می شود. اما این تعریف قابل تغییر است و نمی توان به عنوان تعریف پرخاشگری در مدرسه به کاربرد زیرا زمینه و محیط مدرسه را در نظر نگرفته است. دریک تعریف که برگرفته از تجربیات پرخاشگری کشورها در مدرسه می باشد پرخاشگری به عنوان رفتارهای مختلف خشونت آمیز و ضد اجتماعی که رفتار های کلامی و غیر کلامی (رفتارهای کمتر جدی مانند هل دادن تا رفتارهای پرخطر جدی مانند اعمال فیزیکی، استفاده از سلاح های کشنده) شامل می شود (Grobler, 2018).

براساس بیانیه ی سازمان UNESCO (2011) دامنه پرخاشگری در مدرسه در سراسر جهان شامل جنبه های زیر است: ۱- پرخاشگری فیزیکی (شامل تنبیه بدنی) ۲- پرخاشگری روانی (شامل آزار کلامی) ۳- پرخاشگری جنسی (از جمله تجاوز جنسی) ۴- قلدری (آزار و اذیت سایبری). همچنین گزارش سالیانه UNESCO (2017) به وضوح بیان می کند که خشونت مدارس در همه کشورهای جهان رخ می دهد. تخمین

شناسایی شد: ۱- ادراکات مختلف بر تجربه معلمان زن از پرخاشگری ۲- فشار در سیستم مدرسه بخشی جدایی ناپذیر از تجربه پرخاشگری ۳- تاثیر تجربه شده پرخاشگری. در پژوهشی که (Ammermueller, 2012) در یازده کشور اروپایی انجام داده، خشونت را از مسائل مهم و قابل توجه در تمام کشورهای مورد بررسی، بیان کرده است. (Fox & DeLateur, 2014). وجود موارد متعدد از تیراندازی در سطح مدارس و دانشگاه های ایالات متحده آمریکا را پیامد ناکار آمدی نظام آموزشی و برنامه های درس فدرال و ایالتی در کنترت پرخاشگری در نوجوانان و جوانان می دانند. پژوهش (Blomart, 2001) بیان کننده آن است که اعمال خشونت و پرخاشگری توسط دانش آموزان نه تنها در مدارس متوسطه، بلکه در مدارس ابتدایی نیز رایج و متداول است.

در حوزه پژوهش های کمی، تحقیقات زیادی در رابطه با پرخاشگری انجام گرفته؛ اما کاملاً بدیهی است که به طور قطع با انجام پژوهش های کمی نمی توان به بررسی ابعاد پرخاشگری و این که چگونه معلمان این گونه رفتارهای دانش آموزان را مدیریت می کنند، پرداخت. به علاوه تاریخچه تحقیقات نشان می دهد که معلم ها از ماهیت و چستی پدیده پرخاشگری آگاهی کافی ندارند؛ و برنامه ریزی مشخصی در مدرسه ها برای پیشگیری با این معضل وجود ندارد؛ همچنین از آنجایی که پرداختن به یک پدیده آنچنان که توسط خود افراد زیسته می شود و شناخت معنای حقیقی که در برخورد روزمره با این رفتار حاصل می شود، کارآمدتر است؛ پس باید از روش هایی که بتوانند تجربه ی زیسته را آنگونه که هستند، توصیف کند استفاده کرد و آن متد چیزی جز روش های کیفی پژوهش و از آن جمله روش پدیدار شناسی نیست؛ چون که عمده ترین هدف این روش، بررسی تجربیات زیسته و درونی انسان ها از پدیده ها و درک تجربه های ذهنی آنها از این رویداد ها است. به عبارت دیگر اهمیت مطالعه عمیق تجارب معلم ها در مورد پیامدهای پرخاشگری و راهکارهای مقابله آن، به دلیل تجارب و ادراک آنها در اثر مواجهه مداوم با موقعیت های دنیای واقعی است. بیان احساسات و تجارب آنان در زمینه پیامد ها و راهکارهای خشونت در مدارس، جهت کاربردی شدن پژوهش های مربوط بسیار مهم و ضروری به نظر می رسد. اهمیت بررسی عمیق تجربه های معلمان در مورد پرخاشگری دانش آموزان، بیان تجربه آنان در زمینه علل و راهکارهای پرخاشگری در مدارس، بسیار مهم و ضروری به نظر می رسد؛ زیرا پیشینه بسیار کمی در رابطه با این موضوع وجود دارد و به لحاظ عملی نیز تحقیقی که به بررسی این موضوع پرداخته باشد در دسترس نیست. نتایج به دست آمده از اطلاعات این تحقیق می تواند

به حدی باعث آزار و اذیت اطرافیان می شود که به اخراج از مدرسه می انجامد (رحیمی و همکاران، ۱۴۰۱). همچنین ادبیات محدود نشان می دهد که خشم همیشه منجر به پرخاشگری نمی شود، و همچنین خشم دلیل ضروری پرخاشگری نیست (Lee & DiGiuseppe, 2018). درک این نکته مهم است که معلمان می توانند قربانی، شاهد یا مرتکب خشونت در مدارس باشند، که همگی تا حدودی بر خود معلم اثر خواهند داشت (Espelage & et al, 2013).

قادرپور و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیق خود تحت عنوان «تجربه زیسته معلمان دوره ابتدایی از دلایل افزایش خشونت علیه معلمان» به این نتیجه رسیدند که دلایل پرخاشگری دانش آموزان نسبت به معلمان عبارتند از خشونت ناشی از نقص سیاست گذاری، تجربه خشونت فیزیکی، فقر منزلتی، شرایط خانوادگی و عوامل حرفه ای. همچنین رحیمی و همکاران (۱۴۰۱) در تحقیق خود با عنوان «واکاوی تجارب زیسته از عوامل موثر بر خشونت در بین دانش آموزان دوره ابتدایی» به این نتیجه رسیدند که خشونت در مدارس مشکلی است که عوارض آن نه تنها در بعد زمانی و مکانی سلامت جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی کودکان و نوجوانان را به خطر می اندازد بلکه عواقب آن نسل های آتی، کل جامعه و توسعه ملی را نیز تهدید میکند. احمدی و همکاران (۱۴۰۱) نشان دادند که یکی از علل بروز پرخاشگری در نوجوانان، خانواده و نحوه عملکرد آن است. یافته های تحقیق پور طالب و همکاران (۱۳۹۸) با عنوان «بررسی تجربیات زیسته معلمان از رفتار قلدرانه دانش آموزان: رویکردی پدیدارشنانه» نشان داد که در تعریف قلدری، مصادیق، ویژگی و علل بین تجربیات زیسته معلمان با پیشینه همسویی وجود دارد؛ ولی در بازخوردها، نتایج متفاوتی دیده شد. معلمان بنا به تمایل شخصی خود از روش های مختلفی نظیر تنبیه، مذاکره فردی، ارجاع به دفتر، بی توجهی به رفتار نامطلوب و تقویت رفتارهای مغایر با آن، علت یابی، محبت کردن و ایجاد رابطه دوستی، دعوت از اولیا، ارجاع به مشاوره و جدی گرفتن قوانین مدرسه، نمره و انضباط استفاده کردند. (Salimi & et al (2019) در تحقیق خود « پرخاشگری و عوامل پیش بینی کننده آن در دانش آموزان ابتدایی » دریافتند که پرخاشگری در میان کودکان و نوجوانان به طور نگران کننده ای رو به افزایش است، بنابراین طراحی و اجرای مداخلات آموزشی بر اساس نظریه شناخت اجتماعی می تواند به مدیریت پرخاشگری در کودکان و نوجوانان کمک کند. همچنین Van der Merwe & et al (2015) در تحقیق خود تحت عنوان « تجربه پرخاشگری معلمان زن در محیط کار» در پاسخ به سوال تجربه شما از پرخاشگری در محل کارتان چیست؟ سه موضوع

مورد استفاده مربیان و معلمان، والدین دانش آموزان و برنامه ریزان درسی قرار گیرد و با ریشه یابی این مسئله حاضر، راهکارهایی برای حل این پدیده برای گروههای مختلف ارائه شود. پژوهش حاضر با هدف بررسی تجربیات معلمان چند پایه روستایی از رفتار پرخاشگرانه دانش آموزان ابتدایی انجام گرفت.

روش پژوهش

این پژوهش، به لحاظ هدف، کاربردی و با توجه به هدف تحقیق که به بررسی تجربه زیسته ی معلمان چندپایه روستایی از عوامل پرخاشگری دانش آموزان ابتدایی می پردازد، در قالب روش کیفی با رویکرد پدیدار شناسانه انجام پذیرفته است. پدیدار شناسی را میتوان برای پژوهش درباره هر جنبه ای از واقعیت طبیعی یا اجتماعی که افراد درباره آن برداشتی به دست آورده اند مورد استفاده قرار داد (Gall & et al, 2005)

جامعه آماری این تحقیق، کلیه معلمان مدارس چندپایه روستایی شهرستان مهاباد، در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ تشکیل می دهند. روش نمونه گیری در این پژوهش مبتنی بر هدف بوده و به منظور تحقق اهداف پژوهش، نمونه گیری قصدی و ملاکی برمبنای آن صورت گرفت؛ زیرا لازم بود افرادی مورد مطالعه قرار گیرند که پدیده مورد نظر را تجربه کرده باشند. معیار انتخاب شرکت کنندگان در تحقیق، معلمانی اند که حداقل ۵ سال سابقه کار در آموزش پرورش داشته و شاهد نمونه هایی از پرخاشگری دانش آموزان بوده اند. نمونه گیری تازمان اشباع داده ها در مصاحبه ها ادامه یافت؛ در این پژوهش در مجموع با ۲۰ معلم مصاحبه نیمه ساختار یافته انجام پذیرفت. ابزار جمع آرمودنی ها اقدام کرد (سرمد و همکاران، ۱۳۹۳)، و با توجه به جهت گیری پژوهش در امتداد مسیر پدیدار شناسی، از مصاحبه

های نیمه ساختار یافته بهره گرفته شد و به همین خاطر در ارتباط با موضوع پژوهش مطرح شد که سوالات موصوف به نوعی نشانگر سمت دهی جستار درباب هر موضوع بود. آنگاه مصاحبه گران در حین استماع پاسخ های پرسش شوندگان و متناسب با تجارب زیسته آن ها سوالات فرعی دیگری جهت ایضاح بحث مطرح کرده و تلاش بر این بود تا شرکت کنندگان به عوض ابراز مسائل کلی به بیان مصداق های پاسخ های خویش اقدام کنند. از این رو بعد از ارائه توضیحات لازم، برای شرکت کنندگان و بیان اهداف و اهمیت تحقیق زمان انجام مصاحبه با هر فرد از پیش مشخص شد و مدت انجام مصاحبه با هر شخص به طور میانگین چهل دقیقه تا یک ساعت بود. رضایت آگاهانه از مشارکت کنندگان برای کسب تحقیق و ضبط مصاحبه آن ها، عدم درج نام شرکت کنندگان، رعایت اصل رازداری و محرمانه ماندن اطلاعات به عنوان ملاحظات اخلاقی در نظر گرفته شد. برای تحلیل داده ها از روش اسمیت استفاده شد. به این منظور مصاحبه های انجام شده، بادقت به جزئیات رونویسی و مکتوب شدند و در چند مرحله مورد بازخوانی قرار گرفتند. در جریان بازخوانی ها، گزاره های اصلی به دست آمدند و پس از آن مضامین و مقوله های اولیه برای هر گزاره انتخاب شدند و در نهایت مضامین نهایی استخراج گردیدند و مورد تحلیل قرار گرفتند.

یافته ها

پس از تجزیه و تحلیل داده ها، ۵ مضمون اصلی و ۲۷ مضمون فرعی استخراج شد، که می تواند نشان دهنده ی تجارب زیسته معلمان از رفتار های پرخاشگرانه ی دانش آموزان باشد. در (جدول ۱) هر کدام از مضامین به تفصیل بیان شده است.

جدول ۱: مضامین اصلی و فرعی مستخرج از داده ها

مضامین اصلی	مضامین فرعی
۱- تعریف پرخاشگری	تحمیل کردن
	آسیب رساندن
	انفجاری بودن
	ترجیحات خود را در اولویت قرار دادن
	تخریب گری
۲- ویژگی دانش آموزان پرخاشگر	تعمدی بودن
	ویژگی های فیزیکی
	ویژگی های تحصیلی
۳- نمونه ها و مصادیقی از رفتارهای پرخاشگری دانش آموزان	ویژگی های شخصیتی
	نزاع و درگیری

مضامین اصلی	مضامین فرعی
۴- رفتار و عملکرد معلمان در برابر پرخاشگری	توهین کردن
	ارعاب و تهدید
	شایعه پراکنی
	صحبت کردن و موعظه
	عصبانیت و نشان دادن خشم
	تنبیه بدنی
	ارجاع به مدیر مدرسه
	به کارگیری تکنیک های تغییر و اصلاح رفتار
	ارجاع به مشاور
	فراخواندن والدین دانش آموز
	یادآوری قوانین انضباطی و نمره دهی
	ایجاد یک فضای صمیمی
	۵- علت های زمینه ساز پرخاشگری
علت خانوادگی	
علت آموزشی	
علت اجتماعی	
علت مدرسه ای	

۱) تعریف پرخاشگری

اولین مضمون اصلی مشخص شده، تعریف پرخاشگری بود که برای آن شش مضمون فرعی تحمیل کردن، آسیب رساندن، انفجاری بودن، ترجیحات خود را در اولویت قرار دادن، تخریب گری، تعمدی بودن شناسایی شد.

۱-۱) تحمیل کردن: بررسی تجربه زیسته ی تعداد زیادی از مشارکت کنندگان نشان داد که دانش آموزان پرخاشگر، اغلب نظرات خود را به دیگران تحمیل میکنند. «اکثر دانش آموزان پرخاشگر، سعی می کنند هرطوری شده حرف خود را به کرسی بنشانند و عقیده خود را به دیگران تحمیل کنند» (شرکت کننده شماره ۳).

۱-۲) آسیب رساندن: مضمون بعدی که استخراج شد آسیب رساندن بود به عبارتی دانش آموزان قلدر به صورت عمدی بقیه رو مورد آزار جسمی و روانی قرار میدهند «آنها معمولا همکلاسی های خود را اذیت میکنند طوری که بقیه را به گریه می اندازند» (شرکت کننده شماره ۳).

۱-۳) انفجاری بودن: انفجاری بودن یکی دیگر از مضامین فرعی در مفهوم پرخاشگری بود. برای مثال یکی از مصاحبه شوندهگان گفت این دانش آموزان زود از کوره در میرن و شروع به جر و حت می کنند شرکت کننده شماره ۷).

۱-۴) ترجیحات خود را در اولویت قرار دادن: تحلیل مصاحبه ها نشان داد که دانش آموزان پرخاشگر اولویت ها و خواسته های خود را بر خواسته های دیگران ترجیح می دهند «نظر بقیه برای آنها اصلا اهمیت ندارد و همیشه باید خواسته های آنها در الویت قرار بگیرد» (شرکت کننده شماره ۴).

۱-۵) تخریب گری: مضمون بعدی که از نگرش مصاحبه کنندگان استخراج شد این نکته را برجسته میکند که این افراد دست به تخریب میزنن « این دانش آموزان در کلاس درس میز و صندلی ها را میشکنند و گاهی پوستر های نصب شده را پاره میکنند» (شرکت کننده شماره ۱).

۱-۶) تعمدی بودن: از دیگر مضامین فرعی پرخاشگری استخراج شده مفهوم تعمدی بودن بود. برای نمونه یکی از مصاحبه شوندهگان گفته است: « این دانش آموزان به صورت کاملا تعمدی سعی میکنند در کلاس اختلال ایجاد کنند» (شرکت کننده شماره ۸).

۲) ویژگی های دانش آموز پرخاشگر

دومین مضمون اصلی استخراج شده، ویژگی های شخصیتی دانش آموزان بود که سه مضمون فرعی ویژگی های جسمی و فیزیکی، ویژگی تحصیلی و ویژگی شخصیتی دانش آموزان را دربر میگیرد.

۱-۲) ویژگی فیزیکی: تحلیل تجارب تعداد زیادی از مصاحبه شوندگان نشان داد که دانش آموزان پرخاشگر از لحاظ فیزیکی معمولاً درشت و نسبت به همکلاسی های خود قد بلندتر هستند» دانش آموزان پرخاشگری که تا حالا سر کلاس درس باهاشون مواجه شدم معمولاً هیکلی و پر زور هستند» (شرکت کننده شماره ۱۱)

۲-۲) ویژگی تحصیلی: ویژگی های تحصیلی یکی از مضمون های فرعی می باشد که توسط معلمین معرفی شد» دانش آموزان پرخاشگر غالباً نسبت به مسائل تحصیلی رغبت نشان نمیدهند و اکثراً نمراتشون در حد (نیاز به تلاش بیشتر) می باشد» (شرکت کننده شماره ۱۵)

۳-۲) ویژگی شخصیتی: مضمون فرعی دیگر ویژگی شخصیتی دانش آموزان پرخاشگر بود که به عقیده ی اغلب معلمان دانش آموزان پرخاشگر دارای شخصیت ناسازگار، مزاحم و آزار گر و همچنین ضد اجتماعی هستند» درهنگام تدریس مخمل و مزاحم درس معلم میشوند و باعث حواسپرتی بقیه هستند».

۳) مصادیقی از رفتارهای پرخاشگرانه

در تحقیق حاضر، این که از نظر معلمان کدام شکل از رفتارها پرخاشگری نامیده می شوند مورد بررسی قرار گرفت؛ و مضمون اصلی سوم یعنی نمونه ها و مصادیقی از رفتار پرخاشگرانه از مصاحبه ها استخراج شد که خود شامل چهار مضمون فرعی بود، عبارتند از نزاع و درگیری، توهین کردن، ارباب و تهدید، شایعه پراکنی.

۱-۳) نزاع و درگیری: شرکت کنندگان در مصاحبه، نزاع و درگیری را به عنوان مصداق عینی از پرخاشگری معرفی کردند» دانش آموزان پرخاشگر یک جورایی لج بقیه رو درمیانر که آخرش به زد و خورد ختم بشه، دوست دارند مدام دعوا راه بیانازن» (شرکت کننده شماره ۱۳).

۲-۳) توهین کردن: توهین کردن یک از مصادیق پرخاشگری، از تجربه زیسته ی معلمان بود» شاگردان پرخاشگر به بقیه فحش میدهند و توهین میکنند و با این کار همکلاس ها را آزار میدهند» (شرکت کننده شماره ۲).

۳-۳) ارباب و تهدید: مشارکت کنندگان حاضر در پژوهش اعتقاد داشتند که دانش آموزان پرخاشگر به زور و تهدید متوسل میشن «بارها در مدرسه دیدم که دانش آموز پرخاشگر بقیه را می ترساند و بقیه را در صورت خبر رساندن به معلم یا مدیر تهدید به آسیب میکنند» (شرکت کننده شماره ۱۹).

۴-۴) شایعه پراکنی: از دیگر مصادیق رفتار پرخاشگرانه ی دانش آموزان، شایعه پراکنی بود» این دانش آموزان در سطح مدرسه معمولاً برای بقیه دانش آموزان شایعه درست میکنند» (شرکت کننده شماره ۱۵).

۴) رفتار معلمان در برابر پرخاشگری

مضمون اصلی استخراج شده از تحلیل داده، رفتار معلمان در برابر پرخاشگری بود؛ که نه مضمون فرعی مشخص شد. این مضامین عبارت بودند از: صحبت کردن و موعظه، عصبانیت و نشان دادن خشم، تنبیه بدنی، ارجاع به مدیر مدرسه، به کارگیری تکنیک های تغییر و اصلاح رفتار، ارجاع به مشاور، فراخواندن والدین دانش آموز، یادآوری قوانین انضباطی و نمره دهی.

۱-۴) صحبت کردن و موعظه: معلمان عقیده دارند که صحبت کردن و گفتگو میتواند در کنترل پرخاشگری دانش آموز موثر باشد» من مواقعی که دانش آموزم پرخاشگری می کند سعی میکنم بعد از اتمام کلاس باهاش صحبت و یکم نصیحتش کنم و از عواقب پرخاشگری باخبر بشه» (شرکت کننده شماره ۱۴).

۲-۴) عصبانیت و نشان دادن خشم: دومین مضمون فرعی از نگاه زیسته ی معلمان عصبانیت و نشان دادن خشم هنگام پرخاشگری دانش آموزان بود.» سرکلاس وقتی میبینم یکی رفتارهای پرخاشگرانه از خود نشان میدهد، رو سرش داد میزنم و عصبانیتم را بهش نشون میدهم، تا سو استفاده نکند» (شرکت کننده شماره ۱۲).

۳-۴) تنبیه بدنی: تنبیه فیزیکی از نظر معلمان بازخورد و رفتاری بود که در مقابل پرخاشگری انجام گرفته.» وقتی میبینم دانش آموزی پرخاشگری میکند و رفتارهای خسونت آمیز از خود نشان می دهد و باعث برهم زدن نظم کلاس می شود، با خط کش چوبی ای که روی

میزم دارم دانش آموز را فرا میخوانم و چند ضربه ای به کف دستش میزنم». (شرکت کننده شماره ۶).

۴-۴) ارجاع به مدیر مدرسه: معلمان می گویند ارجاع دادن دانش آموز پرخاشگر می تواند در کنترل پرخاشگری فرد موثر واقع شود» وقتی فکر می کنم که خودم نمی توانم از پس دانش آموز پرخاشگر بریام، آنرا به مدیر مدرسه ارجاع می دهم». (شرکت کننده شماره ۳).

۴-۵) به کارگیری تکنیک های تغییر و اصلاح رفتار: تحلیل تجربه زیسته ی معلمان نشان داد که به کارگیری تکنیک های تغییر و اصلاح رفتار می تواند پرخاشگری دانش آموزان را کمتر کند» وقتی دانش آموزی پرخاشگری می کند سعی میکنم نسبت به رفتارش بی توجهی کنم تا رفتار مخرب تقویت نشود به جاش وقتی رفتار مثبت انجام میدهد به رفتار مثبتش پاداش می دهم» (شرکت کننده شماره ۵).

۴-۶) ارجاع به مشاور: به گفته معلمان یکی از تاثیر گذارترین رفتاری که در قبال پرخاشگری دانش آموز میتوان انجام داد، ارجاع دادن آن به مشاور می باشد» چون در مدرسه روستا مشاور نداریم، برگه ی ارجاع به مشاور را برای دانش آموز پر میکنم و تحویل والدین میدهم، بعد از دوسه جلسه مشاوره رفتن میبینم که رفتارهای شاگردم متعادل و پرخاشگری کمتر شده». (شرکت کننده شماره ۱).

۴-۷) فراخواندن والدین دانش آموز: هفتمین مضمون فرعی به عقیده ی معلمان برای کنترل رفتار های خشنونت آمیز دانش آموز پرخاشگر فراخواندن والدین دانش آموز است «درمقابل رفتار پرخاشگرانه دانش آموز راهی ندارم جز صحبت کردن با والدین، باید والدین از وضعیت تحصیلی و رفتاری فرزندشان با خبر بشوند بلکه اهر فشاری باشه جهت کاهش رفتار های پرخاشگرانه ی دانش آموز» (شرکت کننده شماره ۲۰).

۴-۸) یادآوری قوانین انضباطی و نمره دهی: تجربه زیسته ی معلمان نشان داد که میتوان از نمره انضباط میتوان به عنوان یک مکانیزم فشار جهت کاهش رفتار های مخرب استفاده کرد» اگر دانش آموزی رفتارهای پرخاشگرانه از خود نشان دهد به دان آموز گوش زد میکنم که نمره انضباطشو کم خواهیم کرد». (شرکت کننده شماره ۱۷).

۴-۹) ایجاد یک فضای صمیمی: به عقیده ی تعدادی از معلمان، ایجاد یک محیط صمیمی می تواند در کاهش پرخاشگری موثر باشد» سعی میکنم به دانش آموز فشار تحمیل نکنم و یک جو دوستانه همراه با صمیمیت مهیا کنم و در قالب شوخی صحبت هایی که در کنترل پرخاشگری موثر است را زده باشم». (شرکت کننده شماره ۱۳).

۵) علت های زمینه ساز پرخاشگری

پنجمین و آخرین مضمون اصلی استخراج شده از تجربه ی زیسته ی معلمان، علت و عوامل زمینه ساز پرخاشگری بود، که دارای پنج مضمون فرعی، علت شخصیتی، علت خانوادگی، علت آموزشی، علت اجتماعی، علت مدرسه ای می باشد.

۵-۱) علت شخصیتی: معلمان عقیده داشتند یکی از علت های تاثیر گذار در پرخاشگری، علت شخصیتی است» بعضی از دانش آموزان ذاتا دارای خلق و خو و شخصیت تهجمی و پرخاشگر هستند و در کنترل خشم خود مشکل دارند». (شرکت کننده شماره ۱)

۵-۲) علت خانوادگی: بعضی از معلمان معتقدند که پرخاشگری نتیجه رفتارهای نسنجیده و نابخردانه ی والدین است» به نظرم سخت گیری، خشنونت و تحقیر در خانواده آثار مخرب روی روان دانش آموز می گذارد و باعث می شود فرد در مدرسه یک سری رفتار های پرخاشگرانه از خود نشان دهد». (شرکت کننده شماره ۴).

۵-۳) علت آموزشی: مصاحبه شوندگان علت پرخاشگری را به مشکلات یادگیری ارتباط می دهند» من فکر میکنم که پرخاشگری با عملکرد ضعیف تحصیلی و شکست در مدرسه مرتبط است، به نحوی که پرخاشگری یک پاسخ به شکست در یادگیری است». (شرکت کننده شماره ۶).

۵-۴) علت اجتماعی: تجربه شرکت کنندگان در پژوهش نشان داد که عوامل پیرامونی و اجتماعی می توانند در بروز یا تشدید پرخاشگری اثر گذار باشند.» من احساس می کنم که بچه ها از مشاهده کردن یاد می گیرند و الگو برداری میکنند، وقتی فرد شاهد یک دعوا و خشنونت در سطح شهر یا یک رفتار خشنونت آمیز را در رسانه ها ی مجازی یا تلویزیون مشاهده میکند، همان رفتار را در تقلید کرده و در مدرسه پیاده میکند». (شرکت کننده شماره ۹).

۵-۵) علت مدرسه ای یا آموزشگاهی: به اذعان شرکت کنندگان در پژوهش، مسائل مربوط به مدرسه و آموزشگاه می تواند یکی دیگر از علت های پرخاشگری باشد» ضعیف عمل کردن معلم و مدیر در پیاده کردن قوانین انضباطی در کلاس و مدرسه ، برچسپ زدن معلم به دانش آموز و تحقیر کردن آن یا تبعیض قائل شدن در بین دانش آموزان می تواند دانش آموز را تحریک کند و به نحوی به صورت پرخاش برون ریزی کند» (شرکت کننده شماره ۱۱).

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی تجربه زیسته ی معلمان مدارس چندپایه روستایی از عوامل پرخاشگری دانش آموزان ابتدایی بود که به روش کیفی با رویکرد پدیدار شناسی انجام گرفت. معلم از این نظر مورد تاکید و توجه و دارای نقشی برجسته است که کارگزار اصلی تعلیم و تربیت می باشد و از مهمترین عوامل موثر در رشد و توسعه کیفی و محتوایی تعلیم و تربیت به شمار آمده ضمن اینکه اهداف مهم نظام تعلیم و تربیت در ابعاد مختلف، در نهایت به وسیله او محقق می شود. بعلاوه نزدیکترین رابطه را معلم با دانش آموزان دارد، پس در نتیجه درک تجربه ی زیسته معلمان در رابطه با این پدیده بسیا مهم می باشد. هر چند مصاحبه کیفی با نمونه محدودی از مشارکت کنندگان، نمی تواند نتایج قابل تعمیمی را به لحاظ آماری در بر داشته باشد، اما می تواند لایه های پنهان و عموما مورد غفلت را آشکار نماید. تحقیق حاضر دارای ۵ مضمون اصلی و ۲۷ مضمون فرعی می باشد. یافته های پژوهش حاضر نشان داد، معلمان پرخاشگری را به صورت رفتارهای انفجاری که به قصد آسیب و آزار و تخریب انجام می گیرد آگه در طی آن از مکانیزم زور و تحمیل کردن نظرات و اولویت های خود بر دیگران استفاده می کنند. این تعریف با تعریف ارائه شده توسط (Baiden & et al, 2017) همسویی دارد؛ از نظر (Baiden & et al (2017) پرخاشگری به استفاده مکرر و عمدی از قدرت در یک رابطه از طریق رفتار کلامی، فیزیکی و اجتماعی با هدف ایجاد آسیب اشاره دارد. همچنین این تعریف با پژوهش های Mitchell, & Borg (2013)؛ Muhammad & Anis (2021)؛ Masluk & et al (2022)؛ al (2022) هم راستا است. در بحث ویژگی های افراد پرخاشگر سه تا مضمون فرعی (فیزیکی، تحصیلی، شخصیتی) استخراج گردید. دانش آموزان پرخاشگر از لحاظ فیزیکی معمولا درشت اندام و نسبت به همکلاسی های خود هیכלی تر هستند و از لحاظ تحصیلی دارای پیشرفت تحصیلی پایین، از بعد شخصیتی دارای شخصیت ناسازگار و آزار گر و ضد اجتماعی هستند، این یافته ها با تحقیقات Meland & et al (2010)؛ al (2010)؛ Rosen & Rubin (2016)؛ Bierman & et al (1993)؛ al (2012)؛ Williams & et al (2004)؛ al (1984)؛ Hopwood & Porcerelli & et al (2021)؛ et al (2018)؛ Alam & et al (2021) همسویی دارد، به طوری که یافته های (Rosen LH, Rubin (2016) (۲۰۱۶) نشان داد که پسران پرخاشگر از لحاظ فیزیکی قوی تر از دیگران هستند. همچنین (Alam & et al (2018) در تحقیق خود نشان دادند که همبستگی بین پرخاشگری و پیشرفت تحصیلی منفی است و این دانش آموزان دارای نمرات پایینی

نسبت به دانش آموزان عادی هستند، همچنین Suman & et al (2018) در تحقیق خود نتایج مشابه را کسب کردند. این یافته های پژوهشی در پیشینه ی تحقیقات، مؤید عقیده و باور معلمان در رابطه با ویژگی های دانش آموز پرخاشگر است. یافته دیگر پژوهش حاضر مصادیقی از رفتارهای پرخاشگری دانش آموزان بود که شامل چهار مضمون فرعی نزاع و درگیری، توهین کردن، ارباب و تهدید، شایعه پراکنی بود. در بررسی پیشینه ها (Al Ali & et al (2017) در تحقیق خود دریافتند که دانش آموزان پرخاشگر به شدت تمایل به دعوا و درگیری هم در داخل مدرسه هم بیرون از مدرسه دارند. همچنین Bhave (2023) دریافت که دانش آموزان پرخاشگر به دلیل خود کنترلی کم به همکلاسی های خود توهین و فحاشی می کنند. بعلاوه پژوهش صفری (۱۳۹۹) با یافته تحقیق حاضر همسو بود و به این نتیجه رسید که دانش آموزان پرخاشگر از رفتار های زورگویانه و تهدید استفاده می کنند و در سطح مدرسه شایعه پراکنی می کنند. رفتار و عکس العمل معلمان در برابر پرخاشگری از دیگر نتایج این پژوهش بود، که براساس آن معلمان به طرق مختلف از جمله صحبت کردن و موعظه، عصبانیت و نشان دادن خشم، تنبیه بدنی، ارجاع به مدیر مدرسه، به کارگیری تکنیک های تغییر و اصلاح رفتار، ارجاع به مشاور، فراخواندن والدین دانش آموز، یادآوری قوانین انضباطی و نمره دهی، ایجاد یک فضای صمیمی، در برابر پرخاشگری عکس العمل نشان دادند. در کتابی که (UNESCO (2011) برای راهنمایی معلمان در مقابل خشونت و پرخاشگری دانش آموزان به رشته ی تحریر در آورده است اشاره شده که در مواقعی که دانش آموز پرخاشگری می کند سعی شود که معلم با دانش آموز صحبت کند و دلیل رفتار مخرب را جویا شود. همچنین Suryaningrat & et al (2020) به این نتیجه رسیدند که گاهی اوقات معلمان در برابر رفتارهای مخرب دانش آموزان دست به خشونت و پرخاشگری می زنند و دانش آموز را مورد تنبیه فیزیکی قرار می دهند (بازرگان و همکاران، ۱۳۸۲). زمانی که معلم احساس می کند نمی تواند دانش آموز پرخاشگر را کنترل کند، آن را به دفتر مدرسه و مدیر ارجاع می دهد تا به وضعیت فرد رسیدگی شود (پورطالب و همکاران، ۲۰۱۹). معلمانی که دارای تجربه ی بیشتر و تخصص کافی هستند از روش و تکنیک های تغییر و اصلاح رفتار در برابر پرخاشگری استفاده می کنند. از آن جمله روش بی توجهی به رفتار پرخاشگرانه و تقویت رفتار مطلوب مغایر با آن، یکی از روش های مثبت برای کاهش رفتار نامطلوب است که تقویت تفکیکی رفتار ناهمساز DRI نامیده می شود این روش به این دلیل سودمند است که در آن، هم

ایفا کند، میتواند اثر پرخاشگری را کاهش دهد) Quas & Dickerson, 2021؛ Lemercier-Dugarin & et al, 2021). در تبیین نقش قوانین کلاس و نمره دهی، قابل ذکر است که تدوین و اجرای قوانین، زمینه را برای پیشرفت تحصیلی دانش آموز فراهم می کند، زیرا سازمان دهی در هر امری تابع اصول و قوانین خاصی است و مدرسه و کلاس از آن مستثنی نیست؛ بنابراین با تدوین قوانین پایبندی به آن ها می توان از بسیاری از رفتار های نامطلوب در کلاس پیشگیری کرد (فتحی آذر، ۲۰۱۷، به نقل از پورطالب و همکاران، ۱۳۹۸).

آخرین یافته ی پژوهش مربوط به علت های ایجاد کننده ی پرخاشگری می باشد، که طی آن علل شخصیتی، خانوادگی، آموزشی، اجتماعی، مدرسه ای مطرح شد. Hyatt & et al (2019) بر این باور هستند که شخصیت و ویژگی های شخصیتی فرد یکی از مهمترین علت های موثر بر پرخاشگری هستند. به عنوان مثال مدل صفت شخصیت بیان میکند که خصوصیات منفی از عوامل اصلی خطر با رفتار پرخاشگرانه هستند (Liu & et al, 2021). Cavalcanti & Pimentel (2016) در تحقیق خود به این نتیجه رسید که ویژگی شخصیتی روان رنجور خویی را بطه مستقیم با پرخاشگری دارد. پس می توان نتیجه گرفت که قسمتی از پرخاشگری دانش آموزان در مدرسه می تواند مرتبط با علل فردی و شخصیتی او باشد. مهمترین علت پرخاشگری، عوامل خانوادگی است (مامی و نادری، ۱۳۹۲). طبق پژوهش سیری و سیری (۱۳۹۵)؛ به نقل از زارع مقدم و همکاران (۱۳۹۶) خانواده نقش اصلی را در کیفیت رفتار فرزندان خود دارد. باید در نظر داشت فرزندان بیشترین وقت خود را به خصوص در کودکی در خانه سپری می کنند. اگر والدین مراقب رفتارشان در برخورد با یکدیگر و با فرزندان نباشند و یا سعی کنند. با پرخاشگری به امر و نهی بپردازند، کودکان با مشاهده رفتار آنان که اولین الگوی زندگی شان هستند، رفتار آنان را تقلید می کنند. این کودکان برای پرخاشگری در آینده مستعد می شوند؛ Yizhen & et al (2006) در تحقیق خود به نتایج مشابه رسیده بود. در رابطه با علت آموزشی تحقیقات انجام شده به ارتباط بین پرخاشگری و مشکلات یادگیری اشاره دارد. پرخاشگری با عملکرد ضعیف تحصیلی و شکست در مدرسه همراه است و پرخاشگری یک پاسخ رایج به شکست است، اگر چه افراد همیشه واکنش های پرخاشگرانه آشکار نشان نمی دهند و آنها را در درون خود سرکوب می کنند. یکی دیگر از عوامل موثر بر پرخاشگری از نگاه معلمان علت اجتماعی می باشد؛ بر اساس این دیدگاه پرخاشگری ناشی از مشاهدات محیطی است. تحقیق Banduran (1973) نشان داد که پرخاشگری جنبه کاملاً تقلیدی دارد و از طریق مشاهده به دست

زمان با تقویت نکردن رفتار نامطلوب، رفتار مطلوب مغایر با آ تقویت می شود و این درحالی است که فرد عملاً نمی تواند دو رفتار متضاد را هم زمان انجام دهد؛ در نهایت وقتی که رفتار ناهمساز با رفتار نامطلوب را انجام می دهد و برای آن تقویت می شود، هم زمان هم رفتار نامطلوب کاهش می یابد و هم رفتار مطلوب او افزایش میابد (سیف، ۲۰۱۸). همچنین بعضی از معلمان دانش آموز پرخاشگر را به مشاور ارجاع میدهند، Bauman (2018) و Zacher (2009) در تحقیق خود نشان دادند که مشاور با ارائه تکنیک های روان درمانی می تواند در کاهش رفتارهای پرخاشگرانه موثر واقع شود. در رابطه با عملکرد و بازخورد معلم در مقابل پرخاشگری، Dorlen & et al (2011) معتقدند که معلم باید والدین فرد پرخاشگر را به مدرسه فرا بخواند که ضمن صحبت هایی در رابطه با وضعیت و ویژگی های دانش آموز، آموزش های لازم در اختیار والدین قرار گیرد زیرا در خانواده های با عملکرد ضعیف، تخصیص نقش ها به درستی صورت نمی گیرد، پدر مادر ها دچار غفلت می شوند، به مسائل آموزشی و تربیتی، تحصیلی و تفریحی دانش آموز اهمیت نمیدهند و آنها را به حال خود راه می کنند و در نتیجه فرزندان بیشتر به گروه دوستان و همسالان روی می آورند؛ ارتباط کم والدین با فرزندان و کمبود نظارت منجر به ایجاد باورهایی همسو با باور های گروه های همسال می شود. در نتیجه می توان انتظار بروز و افزایش رفتارهای پرخاشگرانه فرزند در نتیجه عملکرد ضعیف خانواده از طریق باورهای مربوط به پرخاشگری در فرزندان را داشت (حجتی و همکاران، ۱۴۰۱). علاوه بر نکاتی که ذکر شد معلم باید در صدد یک جو صمیمی برای دانش آموزانی که پرخاشگر هستند برآید، تحقیقات ثابت کرده است که جو مدرسه به عنوان عامل تاثیر گذار بر پرخاشگری دانش آموزان می باشد (Talat El-Nady, 2021؛ Ioverno & Russell, 2022) جو مدرسه به عنوان گروهی از تاثیرات ذهنی تعریف می شود که توسط افراد در ارتباط متقابل با ساختار رسمی و همچنین ششویه مداخله مدیران و معلمان مدرسه شناسایی می شود (Rizzotto & França, 2022). پژوهش ها نشان داده است که تعاملات مثبت با معلم از بروز رفتارهای نادرست در مدرسه جلوگیری می کند (Varela & et al, 2021)، درحالی که رابطه منفی معلم و دانش آموز بر تنظیم روانی-اجتماعی دانش آموز تاثیر منفی می گذارد و ممکن است به تشدید پرخاشگری در مدارس کمک کند (Sutatminingsih & Ervika, 2022). می توان گفت همدلی کردن با دانش آموز می تواند درک و تصور بهتری از دیگران را برای دانش آموز ایجاد کند و در نهایت همدلی از طریق کارکردی که می تواند در حل و فصل مشکلات بین شخصی و عاطفی دانش آموزان

تشکر و قدردانی

پژوهشگران مراتب قدردانی و تشکر خود را از کلیه شرکت کنندگان این پژوهش که با استقبال و بردباری، در روند استخراج نتایج همکاری نمودند، اعلام می‌دارند.

تعارض منافع

نویسندگان این مطالعه هیچ گونه تعارض منافی در انجام و نگارش آن ندارند.

منابع فارسی

بازرگان، زهرا، و غلامعلی لواسانی، مسعود. (۱۳۸۲). خشونت بدنی در مدرسه و راهکارهایی برای پیشگیری و کاهش آن. نوآوری های آموزشی، ۲(۶)، ۱۳-۳۰.

پورطالب، نرگس، فتحی آذر، اسکندر، و ادیب، یوسف. (۱۳۹۸). بررسی تجربیات زیسته معلمان از رفتار قلدرانه دانش آموزان: رویکردی پدیدار شناسانه. تحقیقات کیفی در علوم سلامت، ۸(۲)، ۱۴۳-۱۵۳.

حجتی، محمد، عباسی، محمد، عزت اله، مقدم پور. (۲۰۲۲). مدل یابی پرخاشگری در مدرسه براساس عملکرد خانواده، روان رنجورخویی و جو مدرسه: نقش واسطه ای باوربه پرخاشگری، همدلی و دلبستگی به مدرسه. پژوهش های روانشناسی اجتماعی-۷۷، 98 12(47)..

رحیمی، عبدالله، احمدی، هاید، نجفی، شلیبر (۱۴۰۱). واکاوی تجارب زیسته معلمان از عوامل موثر بر خشونت در بین دانش آموزان دوره ابتدایی. فصلنامه راهبردهای نو در روانشناسی و علوم تربیتی ۴(۱۴)، ۸۴-۹۳.

زارع مقدم، علی، محمدی مقدم، سمیه. (۲۰۱۸). رابطه عملکرد خانواده با پرخاشگری دانشجویان دانشگاه فرهنگیان بیرجند. مطالعات فرهنگی اجتماعی خراسان، 24-7، 12(2).

سرمد، زهره، بازرگان، عباس و حجازی، الهه (۱۳۹۳). روش های تحقیق در علوم رفتاری، تهران، آگاه

سیری، سیمین، و سیری، نرگس. (۱۳۹۵). رابطه بین انسجام خانواده و میزان پرخاشگری دانش آموزان دوره متوسطه شهرستان پاکدشت استان تهران. ایده های نو در علوم و فناوری، ۱(۱) (مسلسل ۱)، ۳۷-۵۵. SID. <https://sid.ir/paper/256111/fa>.

سیف، علی اکبر. تغییر رفتار و رفتار درمانی (نظریه ها و تکنیک ها). ویرایش هشتم تهران: دوران انتشارات؛ ۲۰۱۸.

صفری، خدیجه. (۱۳۹۹). بررسی رفتار زورگوئی در دانش آموزان مدارس ابتدائی هرمزگان. پژوهشنامه اورمزد، (۵۰) (ضمیمه شماره ۲). (۱۱۴-۱۳۶). SID.

<https://sid.ir/paper/519276/fa>

فتحی آذر، اسکندر، روش ها و فنون تدریس. تیریز: انتشارات دانشگاه تیریز؛ ۲۰۱۷.

قادرپور، ثریا، و مرتضی نژاد، نیلوفر. (۱۴۰۰). تجربه ی زیسته ی

می آید. طرد شدن یا شیوه های نادرست تنبیه در افزایش پرخاشگری نقش دارد. براساس افزایش پرخاشگری در جامعه صنعتی و شهری امروزی، برخی وسایل ارتباط جمعی را عامل ایجاد این پدیده می دانند که شامل فیلم ها، مجلات، روزنامه ها، کتاب ها و تلوزیون، ماهواره شامل تصاویر و محتوای مربوط به خشونت، تجاوز و جنایت هستند (Bandura & Walters, 1977). همچنین علل مدرسه ای یکی دیگر از عوامل پرخاشگری است که خود شامل تبعیض معلم در کلاس درس، تحقیر و برچسپ زدن به دانش آموزان بی توجهی به سوالات دانش آموز در مقابل پاسخگویی همراه با تشویق، اجازه ندادن برای خروج از کلاس در مقابل رسیدگی منطقی به این قضیه، ندانستن نام دانش آموز، با غضب نگاه کردن دانش آموز است، که این موارد در تحریک پرخاشگری دانش آموز نقش دارد (ولی نژاد، ۱۳۹۷). بنا به پژوهش Larson (2022) برای کاهش فراوانی پرخاشگری بین فردی، رویکرد کل مدرسه را در پیش بگیرد. این رویکرد تلاش های پیشگیرانه ای است که نیازهای همه را برطرف می کند. هدف ایجاد محیطی است که احتمال رفتار پرخاشگرانه را کاهش دهد و در عین حال فرصت های یادگیری راهبردهای حل تعارض و مدیریت خشم را که از نظر اجتماعی مطلوب است، افزایش دهد. رویکرد کل مدرسه از حمایت های همگانی برای همه، حمایت های منتخب برای دانش آموزان پرخطر، و حمایت های مشخص برای دانش آموزان با مشکلات شدید و فراگیر خشم و پرخاشگری استفاده می کند (Larson, 2022). در نهایت نتایج حاصل از این تحقیق نشان می داد، پرخاشگری پدیده ای پیچیده است که از ابعاد مختلف می توان بررسی شود. لازم به ذکر است که در نحوه برخورد و بازخورد با این پدیده از طرف معلمان اختلاف نظرهای زیادی وجود دارد که قابل تامل هستند. از آنجا که انجام هر کار پژوهشی با محدودیت ها و مشکلاتی مواجه است، این پژوهش هم از این قاعده مستثنی نبود. از جمله مشکلات این پژوهش همکاری محدود مدارس و معلمان، به خصوص معلمان زن در انجام این پژوهش، جامعیت داده ها را زیر سوال می برد. پیشنهاد می شود آموزش پرورش با تدوین بسته ی آموزشی جامع مبتنی بر مداخله در پرخاشگری، برنامه جامعی را برای کنترل و پیشگیری از پرخاشگری دانش آموزان طراحی نماید.

موازین اخلاقی

در این مطالعه اصول اخلاق در پژوهش شامل اخذ رضایت آگاهانه از شرکت کنندگان و حفظ اطلاعات محرمانه آنها رعایت گردیده است.

- (1993). Characteristics of aggressive-rejected, aggressive (nonrejected), and rejected (nonaggressive) boys. *Child development*, 64(1), 139-151.
- Blomart, J. (2001). Preventing violence within the primary school environment, violence in school. Debarbieux, E. and Blaya, C., ESF.
- Cavalcanti, J. G., & Pimentel, C. E. (2016). Personality and aggression: A contribution of the General Aggression Model. *Estudos de Psicologia (Campinas)*, 33, 443-451.
- Connor, D. F. (2012). Aggression and antisocial behavior in children and adolescent.
- Dorlen, R., Ducharme, E., & Swearer, S. (2011). How parents, teachers and kids can take action to prevent bullying.
- Espelage, D., Anderman, E. M., Brown, V. E., Jones, A., Lane, K. L., McMahon, S. D., Reddy, L.A., Reynolds, C. R. (2013). Understanding and preventing violence directed against teachers. *American psychologist*, 68(2), 75-87. <http://dx.doi.org/10.1037/a0031307>
- Fathi Azar, S. Teaching methods and techniques. Tabriz: Tabriz University Publications; 2017. [Persian]
- Fox, J. and DeLateur, M. (2014). Mass shootings in America: moving beyond Newtown. *Homicide Studies*, 18, 125-145.
- Gal, M., Borg, V., Gal, J. (2005) Quantitative and qualitative research methods in educational sciences and psychology, translated by Nasr et al. (2005), Tehran, Amirkabir Publications. [Persian]
- Ghaderpour, S., Mortezaejad, N. (2021). The lived experience of elementary school teachers is one of the reasons for increasing violence against teachers. *Research in elementary science education*, 3(5), 76-89. SID. <https://sid.ir/paper/950844/fa>. [Persian]
- Grobler, G. W. (2018). Narratives of teachers' experiences of school violence and ethics of care (Doctoral dissertation, Stellenbosch: Stellenbosch University).
- Hojjati, M., Abbasi, M., Gadhampour, A. (2022). Modeling aggression in school based on family functioning, neuroticism and school climate: the mediating role of belief in aggression, empathy and attachment to school. *Social psychology researches*, 77-98 12(47). [Persian]
- Hopwood, C. J., Stahlmann, A. G., & معلمان دوره ابتدایی از دلایل افزایش خشونت علیه معلمان. پژوهش در آموزش علوم ابتدایی، ۳(۵)، ۷۶-۸۹. SID. <https://sid.ir/paper/950844/fa>
- گال، مردیت، بورگ، والتر، گال، جويس (۲۰۰۵) روش تحقیق کمی و کیفی در علوم تربیتی و روانشناسی، ترجمه نصر و همکاران (۱۳۹۰)، تهران، انتشارات امیرکبیر.
- مامی، شهرام، نادری، مصطفی. (۲۰۱۴). عوامل مؤثر در پرخاشگری افراد و راه های مقابله با آن. پژوهش های علوم انسانی، 31(5)، 75-90.
- ولی نژاد، مهدی (۱۳۹۷). تبعیض بین دانش آموزان: پدیدارشناسی تجربه دانش آموزان محروم از عدالت. وبلاگ دفتر انتشارات و فناوری آموزشی وزارت آموزش پرورش. <https://www.roshdmag.ir>

فهرست منابع

- Al Ali, N. M., Gharaibeh, M., & Masadeh, M. J. (2017). Students' perceptions of characteristics of victims and perpetrators of bullying in public schools in Jordan. *Nursing research*, 66(1), 40-48.
- Alam, K. H., Halder, U. K. (2018). Aggression and academic achievement of higher secondary students. *North Asian International Research Journal of Social Science & Humanities*, 4(4), 2454-9827.
- Ammermueller, A (2012). Violence in European schools: A widespread phenomenon that matters for educational, *Labour Economics Journal*, 19: 908- 922.
- Baiden, P., Stewart, S. L. & Fallon, B. (2017). The mediating effect of depressive symptoms on the relationship between bullying victimization and non-suicidal self-injury among adolescents: Findings from community and inpatient mental health settings in Ontario, Canada. *Psychiatry Research*, 255: 238-247.
- Bandura, A., & Walters, R. H. (1977). *Social learning theory* (Vol. 1). Prentice Hall: Englewood cliffs.
- Bauman, S. (2008). The role of elementary school counselors in reducing school bullying. *The Elementary School Journal*, 108(5), 362-375.
- Bazargan, Z., Gholamali Lavasani, M. (2003). Physical violence in school and strategies to prevent and reduce it. *Educational Innovations*, 2(6), 13-30. [Persian]
- Bhave, Sy. (2023). Aggression in School Students: An Intervention Focused Approach. *Journal of medical and public health*, doi: 10.33597/2766-8355-v4-id1060
- Bierman, K. L., Smoot, D. L., & Aumiller, K.

- teachers. *Frontiers in psychology*, 13, 1059899.
- McGEE, R. O. B., Williams, S., & Silva, P. A. (1984). Behavioral and developmental characteristics of aggressive, hyperactive and aggressive-hyperactive boys. *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 23(3), 270-279.
- Meland, E., Rydning, J. H., Lobben, S., Bredablik, H. J., & Ekeland, T. J. (2010). Emotional, self-conceptual, and relational characteristics of bullies and the bullied. *Scandinavian journal of public health*, 38(4), 359-367.
- Mitchell, D. M., & Borg, T. (2013). Examining the lived experience of bullying: A review of the literature from an Australian perspective. *Pastoral Care in Education*, 31(2), 142-155.
- Moher N. (2018). *Psychiatric mental health nursing*. New York: Wiley & Sons
- Muhammad, Y., & Anis, F. (2021). Bullying in universities: A qualitative analysis of the lived experiences of students with special needs. *sjesr*, 4(1), 388-397.
- Porcerelli, J. H., Cogan, R., & Hibbard, S. (2004). Personality characteristics of partner violent men: A Q-sort approach. *Journal of Personality Disorders*, 18(2), 151-162.
- Portaleb, N., Fathi Azar, A., Adib, Y. (2018). Investigating teachers' lived experiences of students' bullying behavior: a phenomenological approach. *Qualitative Research in Health Sciences*, 8(2), 143-153. [Persian]
- Quas, J., & Dickerson, K. (2021). Emotional awareness, empathy, and generosity in high-risk youths.
- Rahimi, A., Ahmadi, H., Najafi, S. (2022). Analysis of teachers' lived experiences of factors affecting violence among primary school students. *New Strategies Quarterly in Psychology and Educational Sciences* 4(14), 84-93. [Persian]
- Rizzotto, J. S., & França, M. T. A. (2022). Indiscipline: The school climate of Brazilian schools and the impact on student performance. *International Journal of Educational Development*, 94, 102657.
- Rosen LH, Rubin LJ. Bullying. In: Naples N, Hoogland RC, Wickramasinghe M, Angela Wong WC. *Encyclopedia of Gender and Sexuality Studies*. US: Wiley Blackwell; Bleidorn, W. (2023). Personality and compassion for animals. *Anthrozoös*, 36(1), 69-81.
- Hyatt, C. S., Zeichner, A., & Miller, J. D. (2019). Laboratory aggression and personality traits: A meta-analytic review. *Psychology of Violence*, 9(6), 675.
- Ioverno, S., & Russell, S. T. (2022). School climate perceptions at the intersection of sex, grade, sexual, and gender identity. *Journal of Research on Adolescence*, 32(1), 325-336.
- Larson, J. (2008). Angry and aggressive students. *Principal Leadership*, 8(5), 12-15.
- Lee, A. H., & DiGiuseppe, R. (2018). Anger and aggression treatments: a review of meta-analyses. *Current opinion in psychology*, 19, 65-74.
- Lemercier-Dugarin, M., Romo, L., Tijus, C., & Zerhouni, O. (2021). "Who are the Cyka Blyat?" how empathy, impulsivity, and motivations to play predict aggressive behaviors in multiplayer online games. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 24(1), 63-69.
- Leschied, A.W., Cummings, A.L., Van Brunschot, M., Cunningham, A., & Saunders, A. (2001). Aggression in adolescent girls: Implications for policy, prevention, and treatment. *Canadian Psychology/Psychologie Canadienne*, 42(3), 200.
- Liu, G., Meng, Y., Pan, Y., Ma, Y., & Zhang, D. (2021). Mediating effect of dark triad personality traits on the relationship between parental emotional warmth and aggression. *Journal of interpersonal violence*, 36(21-22), 9924-9940.
- Malonda, E., Llorca, A., Mesurado, B., Samper, P., & Mestre, M. V. (2019). Parents or peers? Predictors of prosocial behavior and aggression: A longitudinal study. *Frontiers in psychology*, 10, 469011.
- Mami, Sh., Nadri, M. (2014). Effective factors in people's aggression and ways to deal with it. *Humanities Research*, 31(5), 75-90. [Persian]
- Masluk, B., Gascón-Santos, S., Oliván-Blázquez, B., Bartolomé-Moreno, C., Albesa, A., Alda, M., & Magallón-Botaya, R. (2022). The role of aggression and maladjustment in the teacher-student relationship on burnout in secondary school

- Care, 12(2), 981-997.
- ul Kashif, N., Bashir, F., Ahmad, R., & Nasim, I. (2022). Aggressive Students' Academic Performance: Teachers' Insight. *Review of Economics and Development Studies*, 8(2), 155-165.
- UNESCO, Y. (2011). *Stopping violence in schools: A guide for teachers*. UNESCO.
- Valinejad, M. (2017). Discrimination between students: Phenomenology of the experience of students deprived of justice. The blog of the Publications and Educational Technology Office of the Ministry of Education. <https://www.roshdmag.ir>[Persian]
- Van der Merwe, D. S., Myburgh, C. P. H., & Poggenpoel, M. (2015). The experience of aggression by female teachers in the workplace. *Health SA Gesondheid*, 20(1), 66-74.
- Varela, J. J., Sánchez, P. A., De Tezanos-Pinto, P., Chuecas, J., Benavente, M. (2021). School climate, bullying and mental health among Chilean adolescents. *Child Indicators Research*, 14(6), 2249-2264.
- Williams, C., Richardson, D. S., Hammock, G. S., & Janit, A. S. (2012). Perceptions of physical and psychological aggression in close relationships: A review. *Aggression and Violent Behavior*, 17(6), 489-494.
- Works, D. M. (2015). Teachers' experiences concerning the rise in student aggression.
- Yizhen, Y., Junxia, S., Yan, H., & Jun, W. (2006). Relationship between family characteristics and aggressive behaviors of children and adolescents. *Journal of Huazhong University of Science and Technology [Medical Sciences]*, 26, 380-383.
- Zacher, E.J. (2009). School counselor perspectives on bullying behavior in urban middle school settings.
- Zare Moghadam, A., Mohammadi Moghadam, S. (2018). The relationship between family functioning and the aggression of Farhangian University students in Birjand. *Khorasan Social Cultural Studies* 12(2), 7-24. [Persian]
- 2016.
- Safari, Kh. (2019). Investigating bullying behavior in primary school students in Hormozgan. *Ormazd Research Journal*, - (50 (Appendix No. 2)), 114-136. SID. <https://sid.ir/paper/519276/fa>. [Persian]
- Saif, A. A. 2018 *Behavior change and behavioral therapy (theories and techniques)*. 8th edition, Tehran: Duran Publications; 2018. [Persian]
- Salimi, N., Karimi-Shahanjarini, A., Rezapur-Shahkolai, F., Hamzeh, B., Roshanaei, G., & Babamiri, M. (2019). Aggression and its predictors among elementary students. *Journal of injury and violence research*, 11(2), 159.
- Sarmad, Z., Bazargan, A. and Hejazi, A. (2014). *Research methods in behavioral sciences*, Tehran, Agha. [Persian]
- School Violence and Bullying: Global Status Report. (2017). France: UNESCO.
- Siri, S., and Siri, N. (2015). The relationship between family cohesion and the level of aggression of middle school students in Pakdasht city, Tehran province. *New Ideas in Science and Technology*, 1(1 (series 1)), 37-55. SID. <https://sid.ir/paper/256111/fa>. [Persian]
- Suh, E. S. (2019). The effects of therapeutic group drumming with Korean middle school students on aggression as related to school violence prevention. *The Arts in Psychotherapy*, 66, 101583.
- Suman, Kumari., Mohd, Shoaib, Mir. (2018). Aggression and its impact on academic performance. *Journal of emerging technologies and innovative research*,
- Suryaningrat, R. D., Mangunsong, F. M., & Riantoputra, C. D. (2020). Teachers' aggressive behaviors: what is considered acceptable and why?. *Heliyon*, 6(10).
- Sutatminingsih, R., & Ervika, E. (2022). The Effect of Family Functioning on Aggressive Behavior in Adolescents in Medan City. *Contagion: Scientific Periodical Journal of Public Health and Coastal Health*, 3(2), 97-104.
- Talat El-Nady, M. (2021). Effect of family relations and school environment on aggressive behavior of school age students. *Egyptian Journal of Health*